

Soner Duman, *Günümüz Fıkıh Problemleri**

Kitap
Tanıtımı
Book
Review

Fatiha Bozbaş

Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniv., İslami İlimler Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı
Assistant Professor, Selcuk University, Faculty of Islamic Sciences, Department
of Islamic Law
Konya, Türkiye

 fatiha.bozbas@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-7775-3869>

Yazar
Author

Bozbaş, Fatiha. "Soner Duman, *Günümüz Fıkıh Problemleri*". *Tevilat* 1/2 (2020), 581-584.

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.4673051>

Atıf
Cite as

Günümüz/Güncel Fıkıh Problemleri/Meseleleri; geçmiş fıkıh literatüründe ele alınmakla birlikte günümüzün değişen toplumsal, iktisadî, hukukî, teknolojik vb. şartları çerçevesinde yeniden ele alınması gereken meseleler ile mezkûr değişen şartlar nedeniyle günümüzde ilk kez ortaya çıkan yeni fikhî meseleleri ifade etmektedir. Sanayi Devrimi'nin gerçekleştiği 12./18. yy.'ın son yarısına kadar fikhî meselelerin birbirine benzer ve yakın olması, dünyanın gidişatına Müslümanların yön vermesi ve ilişkileri belirlemesi, günlük dinî problemlerin çözüme kavuşturulmasında müspet tesiri olmuş, Müslümanlar ortaya çıkan problemlerini çözüme bağlamada aktif rol üstlenmişlerdir.

* Soner Duman, *Günümüz Fıkıh Problemleri*, ed. Osman Güman, 4. baskı, İstanbul: Beka Yayıncılık, 2019.

Yaklaşık son iki yüzyıldır Müslümanların gerek politik zafiyetleri nedeniyle dünya siyasetinde söz sahibi olma özelliğini yitirmeleri ve gerekse Sanayi Devrimi ile başlayan sosyal, iktisadî, hukukî vb. değişimler İslâm dünyasında çözülmesi oldukça zor sorunlar yığınına gündeme getirmiştir. Bu dönem itibariyle seküler medeniyetin dayattığı sorunlarla da baş etmeye başlayan İslâm dünyası, sadece hukukî açıdan değil topyekûn kendi dışında oluşan değişime ilk etapta kendi değerleri çerçevesinde kalarak ayak uyduramamış, İslâm hukukunun hareketli ve dinamik yapısı ortaya çıkan yeni problemlerin çözümünde işlevselliğini ortaya koyamamıştır. Bununla birlikte İslâm hukukçuları birtakım metodolojiler geliştirmek suretiyle zamanla mevcut problemlerin çözümüne ilişkin faaliyetlere girişmişlerdir. Günümüzde İslâm ülkelerindeki üniversitelerde İslâm hukuku alanında yapılan tezler, kitap ve makale telifleri ve kurumsal faaliyetler ortaya çıkan yeni fikhî meselelerin çözümüne ışık tutmayı hedeflemektedir. Soner Duman'ın incelediğimiz eseri de bu minvalde değerlendirilmesi gereken, son yıllarda mevzuya ilişkin kaleme alınmış çalışmalar arasında popüleritesi bulunan bir teliftir.

Bu eser, müellifin sosyal medyada kendisine yöneltilen fikhî sorulara ilişkin yazdığı yazıların bir araya getirilmesiyle oluşan iki kitaptan birisini teşkil etmekte olup (s. 15-16), bir giriş ve yedi ana bölümden müteşekkildir. Müellif, eserin yöntemine ilişkin izahlarda bulunduğu girişten önceki kısımda, ele alınan meselelerin değerlendirmesinde şu hususlara dikkat etmeye gayret ettiğini özellikle zikretmektedir: Klasik fıkıh birikimini merkeze almak, hükümleri delilleri ve hikmetleriyle birlikte zikretmek, günümüz meselelerinde bireysel fetvaları değil şûra ichtihadı yoluyla verilmiş kararları merkeze almak, örf ve maslahatı dikkate almak, akademik anlatımla yetinmemek (s. 18-20).

Eserin giriş bölümünde evvele mirde günümüz fıkıh problemlerinin mahiyeti ve sebepleri üzerinde duran müellif, konuyu usûlî problemler ve fûrûa ilişkin problemler şeklinde iki kısımda incelemiştir. Usûlî problemler başlığı altında fıkıhın bütününe yönelik sorunlardan bahseden Duman, Fıkıhın İslâm hukuku kavramıyla isimlendirilmesinin sakıncalarını şöyle izah eder: "...Bu durumda geçmişten bugüne kendi iç sistematiği içinde bir yeri ve ağırlığı olan muamelata ilişkin hükümler, kendi altyapıları, kendilerini destekleyen itikâdî ve ahlâkî temelden koparılarak salt dünyevî kural ve düzenlemeler şeklinde takdim edilmektedir..." (s. 23-24). Fıkıh usulünün günümüz problemlerini çözüme yetersiz kaldığını savunan farklı çevrelerce ortaya konulan alternatif usûl ve yöntemler (Kur'ân İslâm'ı Söylemi ve Tarihselci Söylem) hakkında bilgi veren müellif, ichtihad faaliyeti ve kavramlaştırma (sultan, dârülharp, câriye, müste'men vb.) ile ilgili bazı sorunlara da değinmektedir. Fûrû ile ilgili problemler kısmında ise; siyasî rejimlerin fıkıha olan bakış açılarının ve günümüzün değişen sosyal, iktisadî, teknolojik vb. durumunun güncel fıkıh problemlerinin oluşumuyla olan irtibatı üzerinde durulmuştur (s. 27-29).

Eserin giriş bölümünün ikinci ara başlığında günümüz fıkıh problemlerinin çözümünde fıkıh mirasıyla ilişki biçiminin nasıl olması gerektiğine yoğunlaşan müellif, mevzuya ilişkin tasfiyeci yaklaşım, gelenekçi yaklaşım ve telifkçi yaklaşımın temel özelliklerini belirtmekte ve bazı eleştirilerde bulunmaktadır. Müellife göre tasfiyeci yaklaşımın "Günümüzdeki yapı geçmişten neredeyse bütünüyle farklı olduğundan fıkıh mirası modern

sorunların çözümünde bir katkı sunamayacaktır” şeklindeki tezinin temel problemi, meşruiyete ilişkindir: “Zira geniş kamuoyu nezdinde on asrı aşkın süredir oluşan geleneği, mezheplerin yaklaşım tarzlarını dikkate almaksızın üretilen çözümlerin benimsenmesi ve meşru görülmesi gerçekçi bir yaklaşım değildir.” Geleneği yaklaşımın “Fıkıh mirasının günümüz Müslümanlarının problemlerini çözme konusunda yeterli çözümler sunduğu” şeklindeki argümanı da değerlendiren Duman, bu yaklaşımın yeni sorunlarla yüzleşmek yerine yapılanın aktarım faaliyetinden öteye geçemediğini, neticede bunun da çözüm getirmek yerine aksine günümüz Müslümanlarının zihninde fıkıh geleneği hakkında menfi bir imaj oluşturduğunu kaydeder. Duman, “Herhangi bir usûl endişesi olmadan geçmişte ileri sürülen görüşler içinde şazz olarak değerlendirilen ve itirazla karşılanmış icthadları keyfi ve gelişigüzel bir biçimde kullanabilen” telifçi yaklaşımı ise metodolojik olarak pek çok açıdan tenkit etmiştir. Kendi bünyesinde birtakım sorunları barındıran bu üç yaklaşıma mukabil yeni bir yöntem üzerinde duran müellif, gelenekle ilişki biçimimizin “yok sayan”, “kutsayan”, “kullanan” değil, “yeniden üreten” bir niteliğe sahip olması gerektiğini vurgulamakta ve teklif ettiği yöntemin hususiyetlerini arz etmektedir. (s. 31-43).

Eserin sekiz ana bölümünün ilkinde müellif genel bir fıkıh okuması yaparak fıkıh, fakih, İslâm hukuku kavramları, fıkıh-hikmet ilişkisi, fıkıhın sistematik yapısı gibi konulara muhtasar şekilde değinerek okuyucuya genel bir fıkıh perspektifi sunmaktadır. Eserin bundan sonraki altı bölümünde ise birtakım fıkıh meseleler konularına göre şu şekilde tasnif edilmiştir: İbadetlerimiz, Mâlî-Ticârî Konular, Aile Hayatımız, Helaller ve Haramlar, Tıbbî Konular ve Belirli Gün ve Gecelerin Dindeki Yeri.

“İbadetlerimiz” başlıklı kısımda çoraplar üzerine mesh, telefon, tablet vb. ekranındaki Kur’ân sayfalarına abdestsiz dokunmak, araçta namaz kılmak, uzun süreli uçak yolculuklarında oruç vaktinin belirlenmesi ve Alzheimer hastalarının ibadetler bakımından durumu gibi meseleler; “Mâlî-Ticârî Konular” başlığında faizli bankaların kredi kartlarını kullanmak, bireysel emeklilik sistemi, banka promosyonu, kıdem tazminatı, danabank/sütbank uygulaması, altın-para günü yapmak gibi meseleler; “Aile Hayatımız” isimli kısımda evlat edinmek ve koruyucu annelik, kadının kocasına (ve yakınlarına) hizmet etme yükümlülüğünün olup olmadığı; “Helaller ve Haramlar” kısmında sosyal medya, içeriğinde alkol bulunan içeceklerin hükmü, istihâle, resim ve heykel yapma, erkeğin küpe takması, yılbaşı kutlama, spor takımlarını tutmak gibi meseleler; “Tıbbî Konular” kısmında plastik cerrahi, kürtaj, doğaçkan çocuğun cinsiyetini belirleme gibi meseleler; son bölümde ise Kadir gecesinin fazileti, Berat gecesi, arefe günü ve Muharrem ayı gibi konular yer almıştır.

Müellifin oldukça sade bir üslup ile kaleme aldığı bu eserde yer alan meselelerin bir kısmının günümüz fıkıh problemleri olarak değerlendirilmesinin isabetli olmayacağı belirtilmelidir. Söz gelimi; “Namazda Kur’an’ın Tercümesini Okumak”, “Namazda Salli ve Bârik Dualarını Niçin Okuyoruz?”, “Kur’ân’da Niçin Namazın Kılınışı Tarif Edilmemiş?”, “Ramazan Ayı Dışında Oruç Bozmanın Hükmü”, “Şarta Bağlı Boşama”, “Kadının Sesi ve Yabancı Erkeklerin Huzurunda Kur’ân Okuması”, “Müslüman Erkeğin Kitabî (Yahudi, Hristiyan) Kadınla Evlenmesi” vb. zikredilen meseleler klasik fıkıh

literatüründe yer almakta olup günümüz şartlarında hüküm açısından bir farklılık arz etmemektedir. “Dünyalık Peşinde Kořmak Kötü mü?”, “Dedikodu Günahından Nasıl Tövbe Edilir?” vb. gibi zikredilen meselelerin ise dinî boyutu olmakla birlikte güncel fikhî problemler çerçevesinde değerlendirilmeleri pek makul gözükmemektedir. Müellife sosyal medyada yöneltilen sorular arasında yer alması hasebiyle bu meselelere eserde yer verilmiş olması muhtemel gözükmemektedir. Bununla birlikte ele alınan bütün meselelerin okuyucuların dinî hayatına ışık tutacağı özellikle ifade edilmelidir.

